

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 11, Αρ. 2Α (2022)

Το εξεταστικό σύστημα στην ακαδημαϊκή
βαθμίδα εν μέσω πανδημίας: Διεθνείς πρακτικές

ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΦΑΚΙΩΤΑΚΗ

doi: [10.12681/icodl.3499](https://doi.org/10.12681/icodl.3499)

**Το εξεταστικό σύστημα στην ακαδημαϊκή βαθμίδα εν μέσω πανδημίας:
Διεθνείς πρακτικές**

**The examination system at the academic level in the midst of the pandemic:
International practices**

Κυριακή Σφακιωτάκη
Υπ. Διδάκτορας ΣΑΕ ΕΑΠ
sfakkor@gmail.com

Abstract

During recent months, the educational landscape has changed dramatically with the closure of educational facilities due to the covid-19 pandemic and the implementation of the online educational process. The transition to digital environments has increased, posing significant challenges for the organization of the assessment process in the context of ensuring students' ability to progress. In addition to the necessary adjustments, the health crisis has led to deeper concerns about how examinations are conducted. In this article an attempt is made to present the way higher education institutions around the world, handled the issue of examinations. After presenting various practices, the advantages and benefits of the online examination process are recorded, as well as the concerns raised by this new practice. The following are proposals for the implementation of student assessment systems, as adopted by higher education institutions. After suggestions are presented to the academic teaching staff for the management of the new landscape in the examination system, rules of political management are recorded, as they emerged from the higher education institutions themselves, internationally. The article is a product of bibliographic research which highlights as a common issue the context of uncertainty regarding the evolution of the pandemic, the duration of the academic year, the treatment of new challenges, the fair treatment of students, technical problems, as well as the big problem of academic dishonesty.

Keywords: *covid-19 pandemic, digital exams, higher education, distance education*

Περίληψη

Τους τελευταίους μήνες το εκπαιδευτικό τοπίο άλλαξε άρδην με το κλείσιμο των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων λόγω της πανδημίας covid-19 και της εφαρμογής της εκπαιδευτικής διαδικασίας διαδικτυακά. Η μετάβαση σε ψηφιακά περιβάλλοντα αυξήθηκε θέτοντας σημαντικές προκλήσεις για τη διοργάνωση της διαδικασίας αξιολόγησης στο πλαίσιο διασφάλισης της δυνατότητας προόδου των φοιτητών. Πέρα από τις αναγκαίες προσαρμογές, η υγειονομική κρίση οδήγησε σε βαθύτερους προβληματισμούς σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής των εξετάσεων. Στο παρόν άρθρο γίνεται μία προσπάθεια παρουσίασης του τρόπου που χειρίστηκαν το ζήτημα των εξετάσεων, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά τον κόσμο. Αφού παρουσιάζονται ποικίλες πρακτικές, καταγράφονται τα πλεονεκτήματα και οφέλη της εξεταστικής διαδικασίας μέσω διαδικτύου, καθώς και οι προβληματισμοί που εγείρονται από αυτήν τη νέα πρακτική. Στη συνέχεια παρουσιάζονται προτάσεις ως

προς την εφαρμογή συστημάτων αξιολόγησης των φοιτητών, όπως αυτές υιοθετούνται από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αφού παρουσιαστούν προτάσεις προς τους διδάσκοντες για τη διαχείριση του νέου τοπίου στο εξεταστικό σύστημα, καταγράφονται κανόνες πολιτικής διαχείρισης, όπως προέκυψαν από τα ίδια τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα διεθνώς. Το άρθρο αποτελεί προϊόν βιβλιογραφικής έρευνας από την οποία αναδεικνύεται ως κοινό ζήτημα το πλαίσιο της αβεβαιότητας ως προς την εξέλιξη της πανδημίας, η διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους, η αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων, η δίκαιη αντιμετώπιση των φοιτητών, τα τεχνικά προβλήματα, όπως επίσης και το μεγάλο πρόβλημα της ακαδημαϊκής ανεντιμότητας.

Λέξεις-κλειδιά: πανδημία covid-19, ψηφιακές εξετάσεις, τριτοβάθμια εκπαίδευση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Εισαγωγή

Τους τελευταίους μήνες, κυβερνήσεις σε περισσότερες από 190 χώρες έκλεισαν πλήρως τις εκπαιδευτικές τους δομές με σκοπό τον περιορισμό της ταχείας εξάπλωσης του ιού COVID-19. Στο πλαίσιο αυτό τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα παγκοσμίως υιοθέτησαν παρόμοια στάση, επηρεάζοντας περίπου το 99% των φοιτητών. Τα νέα δεδομένα οδήγησαν στη μαζική διακοπή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πρόσφατη έρευνα από τη Διεθνή Ένωση Πανεπιστημίων (IAU) σε 109 χώρες έδειξε ότι περισσότερο από το 90% των ερωτηθέντων ιδρυμάτων αντικατέστησαν τη διδασκαλία στην τάξη με εξ αποστάσεως διδασκαλία ή βρίσκονται στη διαδικασία ανάπτυξης λύσεων για τη συνέχιση της (IAU, 2020). Στο διεθνές δίκτυο 26 ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετέχουν στο έργο OECD-CERI για την προώθηση και αξιολόγηση της δημιουργικότητας και κριτικής σκέψης στην εκπαίδευση, η πλειονότητα των ιδρυμάτων παρέχουν τα μαθήματά τους εξ αποστάσεως μέσω διαδικτυακών τεχνολογιών (OECD, 2020 ; Elsalem et al, 2020). Η μετάβαση στη διαδικτυακή διδασκαλία και μάθηση αυξήθηκε θέτοντας σημαντικές προκλήσεις για τη διοργάνωση της διαδικασίας αξιολόγησης στο πλαίσιο διασφάλισης της δυνατότητας προόδου των φοιτητών. Πέρα από τις αναγκαίες προσαρμογές, η υγειονομική κρίση οδηγεί σε βαθύτερους προβληματισμούς σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής των εξετάσεων (OECD, 2020).

Οι εξετάσεις αποτελούν κρίσιμο τμήμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και απαραίτητο βήμα αξιολόγησης (James, 2020). Η εξεταστική διαδικασία αποτελεί μία από τις κρίσιμες πτυχές του ακαδημαϊκού κύκλου. Η αξιολόγηση των φοιτητών κρίνεται απαραίτητη για την κατανόηση της προόδου τους όσον αφορά στις γνώσεις που αποκτήθηκαν καθώς και στην εννοιολογική κατανόηση του διδακτικού υλικού. Η παραδοσιακή διαδικασία αξιολόγησης όπου οι φοιτητές καλούνται να συμμετέχουν διά ζώσης δεν είναι πλέον δυνατή στο πλαίσιο της επιδημίας covid-19. Τα ιδρύματα πρέπει να εντοπίσουν και να υιοθετήσουν νέους τρόπους και μέσα για τη διεξαγωγή της διαδικασίας εξέτασης - αξιολόγησης. Χωρίς τη διεξαγωγή ασφαλούς συστήματος εξετάσεων, το ακαδημαϊκό έτος δεν θα είχε νόημα και το κίνητρο για μάθηση θα μπορούσε να μειωθεί για τους φοιτητές (Eklavnya, 2021).

Μία υγειονομική κρίση, όπως αποδείχθηκε, μπορεί να επιταχύνει την ανάπτυξη και υιοθέτηση νέων εκπαιδευτικών δεδομένων, όπως ψηφιακών και διαδικτυακών τεχνολογιών οι οποίες δίνουν ώθηση σε νέες προοπτικές σχετικά με την εκπαιδευτική αξιολόγηση. Ωστόσο, η εφαρμογή ηλεκτρονικών εξετάσεων σημαίνει ότι οι

εκπαιδευόμενοι θα υποβληθούν σε εξετάσεις από το δικό τους χώρο, γεγονός που εγείρει προκλήσεις. Μεταξύ αυτών είναι τα πιθανά τεχνικά προβλήματα που απειλούν την εγκυρότητα της αξιολόγησης αλλά και η πιθανή αύξηση ανέντιμων συμπεριφορών από τους εκπαιδευόμενους. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες ψηφιακές εξετάσεις σχεδιάστηκαν ως τρόπος αξιολόγησης κυρίως θεωρητικού διδακτικού υλικού. Στην πραγματικότητα εγείρουν προκλήσεις που σχετίζονται με τη δυσκολία στην αξιολόγηση πρακτικών γνώσεων και δεξιοτήτων (Elsalem et al., 2020). Σημαντικό πρόβλημα δεν εντοπίζεται μόνο στη διαδικασία αξιολόγησης με την ολοκλήρωση ενός μαθησιακού κύκλου, αλλά και στη διαδικασία που αφορά και την είσοδο σε ένα τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα (World Bank, 2020). Οι τεράστιες προκλήσεις που δημιούργησε η πανδημία του κοροναϊού για την τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν επιταχύνει τη μετάβαση στην ψηφιακή αξιολόγηση (The World University Rankings, n.n.).

Αν και υπάρχουν καθολικά πρότυπα και πρακτικές που αφορούν την εκπαίδευση και αξιολόγηση κατά τη διάρκεια μιας κρίσης (INEE 2010), το οικονομικό κόστος, οι υποδομές ΤΠΕ, η διαθεσιμότητα ή μη ψηφιακών πόρων διδασκαλίας και μάθησης, βρίσκονται στη λίστα μεταξύ σημαντικών παραγόντων για τις χώρες οι οποίες καλούνται να εξετάσουν τις επιλογές που διαθέτουν για το σύστημα αξιολόγησης σε περιόδους κρίσης. Οι μέχρι στιγμής εμπειρίες, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με το παρελθόν, δείχνουν πως η αναβολή και ο μελλοντικός προγραμματισμός αποτελούν κοινές επιλογές για τις εξετάσεις σε καταστάσεις κρίσης. Ακολουθεί το σύστημα των διαδικτυακών εξετάσεων αλλά και η εισαγωγή εναλλακτικών προσεγγίσεων (INEE, 2020 ; UNESCO, 2020).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τους τρόπους που τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα διαχειρίστηκαν το ζήτημα της εξεταστικής διαδικασίας των φοιτητών τους σε διεθνές επίπεδο, κατά τη διάρκεια της πανδημίας- covid-19. Έτσι πιθανόν θα συμβάλλει κατά το δυνατόν στη διάδοση ιδεών και πρακτικών κατά τη διάρκεια κρίσεων οι οποίες επηρεάζουν την τριτοβάθμια εκπαιδευτική διαδικασία.

Ενδεικτικές διεθνείς πρακτικές ΑΕΙ

Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού σε σύντομο χρονικό διάστημα κλήθηκαν να προσαρμόσουν το εξεταστικό τους σύστημα στις επιταγές της υγειονομικής κρίσης. Ενδεικτικά, οι εξετάσεις στο τέλος του έτους για το 2020/21 στο πανεπιστήμιο του Durham ενδέχεται να διεξαχθούν στο διαδίκτυο. Ωστόσο, οι φοιτητές οι οποίοι δε διαθέτουν πρόσβαση σε υπολογιστή, ή ευρυζωνική σύνδεση, θα έχουν την ευκαιρία να ζητήσουν την αξιολόγηση τους αυτοπροσώπως. Το Πανεπιστήμιο Durham προσφέρει 24 ώρες στους φοιτητές του να συμπληρώσουν το υλικό της εξέτασης τους μέσα από ένα ανοικτό «παράθυρο». Εάν κάποιος φοιτητής αντιμετωπίζει τεχνικό πρόβλημα τότε θα ληφθεί υπόψη όλη η προηγούμενη πρόοδος του, όπως έχει. Για πολλά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως το Queen's University Belfast, στην Ιρλανδία και το Πανεπιστήμιο Monash της Αυστραλίας, η υγειονομική κρίση είχε ως αποτέλεσμα την ακύρωση των προσεχών εξετάσεων (James, 2020). Για να διασφαλιστεί ότι κανένας φοιτητής δεν βρίσκεται σε μειονεκτική θέση, το UGC η Πανεπιστημιακή Επιτροπή Επιχορηγήσεων της Ινδίας, επιβεβαίωσε ότι εάν κάποιος δεν μπορούν να μετέχουν στην εξεταστική διαδικασία τότε τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα δύνανται να προσφέρουν επιπλέον δυνατότητες όπως και όταν είναι εφικτό. Πριν από την εμφάνιση της πανδημίας, το Πανεπιστήμιο του Bergen, το Πανεπιστήμιο του Oslo και το Πανεπιστήμιο του Agder ήταν στη διαδικασία υιοθέτησης ψηφιακών εξετάσεων με μεγάλη επιτυχία, όπως επίσης και το

Victoria University Wellington στη Νέα Ζηλανδία (Study International Staff, 2020). Στο Πανεπιστήμιο του Oslo, το 75% όλων των εξετάσεων διεξάγονται τώρα ψηφιακά (James, 2020). Κατά τη διάρκεια του 2014 και του 2015, τα νορβηγικά πανεπιστήμια πρωτοστάτησαν στο Εθνικό Πρόγραμμα Ψηφιακών Εξετάσεων, το οποίο ψηφιοποίησε όλες τις διαδικασίες από την είσοδο έως τον τελικό βαθμό και εξασφάλισε αξιόπιστες διαδικασίες ψηφιακής βαθμολόγησης. Στις μέρες μας, το 90% των εξετάσεων στη Νορβηγία βασίζονται σε ψηφιακό περιβάλλον. Ομοίως, το Πανεπιστήμιο BPP, ένα επαγγελματικό ίδρυμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, συμφώνησε με την ιδέα ότι η αξιολόγηση πρέπει να αντικατοπτρίζει το τι θα κάνουν οι φοιτητές στην επαγγελματική τους ζωή και πλησιάζει το 100% της ψηφιακής αξιολόγησης. Πανεπιστήμια προσανατολισμένα στην έρευνα, όπως του Gothenburg στη Σουηδία και το Victoria University of Wellington στη Νέα Ζηλανδία, έχουν επίσης υιοθετήσει αυθεντική αξιολόγηση, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων STEM, παρόλο που είναι πιο δύσκολο να ψηφιοποιηθούν από τις εξετάσεις που βασίζονται σε θεωρητικά μοντέλα. Ο βασικός μοχλός για την υιοθέτηση ψηφιακών αξιολογήσεων θα είναι η ανάγκη οι εξετάσεις να αντικατοπτρίζουν τον πραγματικό κόσμο δηλαδή να είναι «αυθεντικές» (The World University Rankings, n.n.). Στο Oxford university οι περισσότερες εξετάσεις θα διεξαχθούν διαδικτυακά χρησιμοποιώντας την πλατφόρμα Inspira και το σύστημα ανοικτών βιβλίων. Ένας μικρός αριθμός εξετάσεων θα πραγματοποιηθεί αυτοπροσώπως (Oxford University, n.n). Στο πανεπιστήμιο του Sheffield η ομάδα Ψηφιακής Μάθησης έχει δημιουργήσει σύστημα ελέγχου για να συμβάλλει στην επανεκτίμηση της αξιολόγησής με σκοπό την εξασφάλιση έγκυρης και αξιόπιστης διαδικασίας (The University of Sheffield, 2021). Στο πανεπιστήμιο του York, εάν οι εκπαιδευόμενοι δεν επιθυμούν να αξιολογηθούν στις συγκεκριμένες ημερομηνίες, πρέπει να αιτηθούν παράτασης με την υποβολή δικαιολογητικών ή παρουσίαση των λόγων που δε δύνανται να υποβάλλουν δικαιολογητικά (University of York, 2021).

Το Πανεπιστήμιο του Cambridge έχει προσαρμόσει τις μεθόδους μάθησης, διδασκαλίας και αξιολόγησης ώστε να αντικατοπτρίζει τις προκλήσεις της συνεχιζόμενης πανδημίας. Οι διά ζώσης εξετάσεις θα διεξαχθούν όπου απαιτείται και θα εγκριθούν από την Επιτροπή Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου ενώ θα πραγματοποιηθούν ρυθμίσεις για την προσαρμογή φοιτητών οι οποίοι δεν μπορούν να συμμετέχουν σε διά ζώσης εξετάσεις λόγω αυτοαπομόνωσης ή εγκεκριμένης εξ αποστάσεως μελέτης. Το σύστημα θα διασφαλίζει ότι οι αξιολογήσεις θα περιλαμβάνουν τις ατομικές ανάγκες των φοιτητών (University of Cambridge, 2021).

Πλεονεκτήματα / Οφέλη ψηφιακής αξιολόγησης

Οι διαδικτυακές εξετάσεις εξακολουθούν να αποτελούν ένα σχετικά καινούργιο μοντέλο αξιολόγησης στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οπότε υπάρχουν πολλά να μάθουμε σχετικά με την ευρεία εφαρμογή αυτών των νέων διαδικασιών. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια μιας περιόδου κατά την οποία η προσωπική επαφή συνοδεύεται από πολλούς κινδύνους, οι διαδικτυακές εξετάσεις είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να διατηρηθεί η δυναμική στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και να διασφαλιστεί ότι η διαδικασία μάθησης δε σταματά. Υπάρχουν επίσης πολλά επιχειρήματα που υποδηλώνουν ότι οι διαδικτυακές εξετάσεις θα παραμείνουν βασικό χαρακτηριστικό της εμπειρίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ακόμη και μετά την υποχώρηση της κρίσης του κοροναϊού. Η διαδικασία της αξιολόγησης με φυσική παρουσία είναι κοστοβόρα και συχνά αναποτελεσματική, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος του αξιολογητή και το ανθρώπινο σφάλμα. Άλλα οφέλη περιλαμβάνουν σημαντική μείωση της γραφικής ύλης καθώς και την εξοικονόμηση χρόνου που

απαιτείται για τη διεξαγωγή και τη βαθμολόγηση της απόδοσης των φοιτητών (James, 2020). Οι διαδικτυακές ή ψηφιακές εξετάσεις μπορούν να εξασφαλίσουν άφθονο χρόνο στο εκπαιδευτικό προσωπικό. Σύμφωνα με το Πανεπιστήμιο Τεχνολογίας του Sidney, οι φοιτητές παρουσιάζουν φαινόμενα άγχους σε μικρότερο βαθμό για τις διαδικτυακές εξετάσεις, καθώς μπορούν αρχικά να συμμετέχουν σε πιλοτική διαδικασία. Έκθεση του ZDNet επεσήμανε ότι το Πανεπιστήμιο Monash στην Αυστραλία θα εξοικονομούσε περίπου επτά εκατομμύρια δολάρια ετησίως, μετατοπίζοντας το 80% των εξετάσεων στο διαδίκτυο (Study International Staff, 2020). Επίσης, από τις πρώτες εβδομάδες ενός μαθήματος το διδακτικό προσωπικό αποκτά τη δυνατότητα να προσδιορίσει εκείνους τους εκπαιδευόμενους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μελέτη και να προβεί σε αποτύπωση της προόδου τους (OECD, 2020).

Ψηφιακές εξετάσεις: Προβληματισμοί

Μετά το κλείσιμο των πανεπιστημίων για τον περιορισμό της εξάπλωσης του COVID-19, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα αντιμετώπισαν αρκετές προκλήσεις οι οποίες σχετίζονται με τη μετατόπιση των εξετάσεων στο διαδίκτυο. Προβληματισμοί προέκυψαν σχετικά με τη δικαιοσύνη του εξεταστικού ζητήματος καθώς ορισμένοι φοιτητές έχουν υποστηριχθεί καλύτερα στη μαθησιακή τους πορεία σε σχέση με άλλους. Έχουν προβληθεί ανησυχίες σχετικά με τις δυσκολίες συγκεκριμένων ομάδων φοιτητών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν έχουν πρόσβαση στο σπίτι στο διαδίκτυο ή σε υπολογιστή, που έχουν οικογενειακές, κοινωνικές ευθύνες καθώς και φοιτητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες οι οποίοι δεν έχουν λάβει υποστήριξη (OFQUAL, 2021).

Επίσης προβλήματα που υπήρχαν ήδη, επιδεινώθηκαν από την κρίση όπως η αύξηση σε ανέντιμες συμπεριφορές, η δυσκολία στην αξιολόγηση πρακτικών γνώσεων και δεξιοτήτων όπως και ο κίνδυνος τεχνικής αποτυχίας. Η ακαδημαϊκή ανεντιμότητα, η οποία στην πράξη μεταφράζεται σε εξαπάτηση και λογοκλοπή, αποτελεί πρόκληση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όσον αφορά στη μετατόπιση των εξετάσεων στο διαδίκτυο. Όταν οι εξετάσεις πραγματοποιούνται ψηφιακά, η ικανότητα ελέγχου των ενεργειών των φοιτητών είναι μειωμένος, καθώς ενδέχεται να έχουν πρόσβαση σε μη εξουσιοδοτημένους πόρους και υλικό, να επικοινωνούν με άλλα άτομα ή ακόμη και να ζητηθεί από κάποιον άλλο να πάρει μέρος στις εξετάσεις. Επίσης, τα υψηλότερα επίπεδα ακαδημαϊκής ανισότητας είναι πιθανό να μειώσουν την αξιοπιστία των πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Σε ορισμένους τομείς, οι αξιολογήσεις δεν μπορούν να βασίζονται σε γραπτές εξετάσεις για τη μέτρηση των αποκτηθέντων γνώσεων και δεξιοτήτων επειδή απαιτείται άμεση παρατήρηση της πραγματικής ικανότητας των φοιτητών να εκτελούν μια πρακτική εργασία. Αυτό είναι κοινό σε κλάδους με ισχυρό επαγγελματικό προσανατολισμό ή πρακτικό στοιχείο όπως οι τέχνες. Έτσι αναπτύχθηκαν εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης, όπως εκτιμήσεις βάσει σεναρίων και προσομοιώσεις σε εικονικά διαδικτυακά περιβάλλοντα όπως στον ιατρικό τομέα, όμως αποβαίνουν λιγιστά και συχνά δαπανηρά. Επιπλέον, δεν επαρκούν ως προς τη μέτρηση απόκτησης του συνόλου των πρακτικών δεξιοτήτων που αναμένεται να αποκτηθεί (Vienna University of Economics and Business, n.n).

Ακόμη και με τεχνολογικές υποδομές αιχμής, η εμφάνιση τεχνικών βλαβών κατά τη διάρκεια της εξεταστικής διαδικασίας, παραμένει δυνατή. Αρκεί μια μεμονωμένη αποτυχία για να απειληθεί η εγκυρότητα αυτής της διαδικασίας (OECD, 2020).

Ο κίνδυνος των προκαταλήψεων σχετικά με το φύλο, το θρήσκευμα, την εθνικότητα πραγματικά σε κάποιες περιπτώσεις ελλοχεύει. Στη Σουηδία οι φοιτητικές ενώσεις

ασχολούνται με το θέμα των εξετάσεων στο πλαίσιο της ανώνυμης αξιολόγησης τους που θα τους απαλλάσσει από αυτόν τον κίνδυνο (Chalmers, 2021).

Συνοψίζοντας, όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, προτού υιοθετήσουν στρατηγικές εφαρμογής συγκεκριμένων εξεταστικών συστημάτων, καλούνται να απαντήσουν σε βασικά ερωτήματα, όπως: Εάν διατηρηθούν οι εξετάσεις, πώς πρέπει να διεξαχθούν; 2. Εάν οι εξετάσεις ακυρωθούν, πώς θα αξιολογηθεί ο πρόοδος των φοιτητών; Εάν οι εξετάσεις αναβληθούν, μέχρι πότε; Εάν οι εξετάσεις διεξάγονται στο διαδίκτυο, πόσο εφικτές είναι από την άποψη της συνδεσιμότητας, ασφάλειας, κ.λπ.; Εάν εισαχθούν εναλλακτικές προσεγγίσεις, ποιες μπορεί να είναι; Πώς πρέπει να διεξάγονται; Πότε? (UNESCO, 2020).

Στρατηγικές - Προτάσεις

Υπό το φως των διαφορετικών προκλήσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω, πολλές λύσεις ως προς την εφαρμογή συστημάτων αξιολόγησης των φοιτητών έχουν εφαρμοστεί – προταθεί, όπως παρουσιάζονται παρακάτω. Οι στρατηγικές εξέτασης που υιοθετούνται από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα συχνά βασίζονται σε έναν συνδυασμό πολλαπλών λύσεων:

Διαδίκτυο: Το online proctoring είναι μια λύση που έχει αναπτυχθεί για την επίβλεψη εξ αποστάσεως εξετάσεων. Στοχεύει στη μείωση του κινδύνου ακαδημαϊκής ανεντιμότητας των φοιτητών. Βασίζεται σε διαφορετικά τεχνολογικά εργαλεία που επιτρέπουν την ταυτοποίηση των υποψηφίων και την επίβλεψη τους σε όλη τη διάρκεια της εξέτασης. Το διαδικτυακό proctoring έχει χρησιμοποιηθεί από πολλά ΑΕΙ σε όλο τον κόσμο, ωστόσο έχει εγείρει ορισμένες ανησυχίες όπως αυτή που αφορά στο απόρρητο, την ασφάλεια και την προστασία των φοιτητών λόγω εγγραφής ήχου και βίντεο. Μια δεύτερη ανησυχία αφορά το γεγονός πως στην πραγματικότητα δεν αποτελεί αξιόπιστη λύση για την αποτροπή από ανέντιμες συμπεριφορές. Οι φοιτητές θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να χρησιμοποιούν πολλαπλές συσκευές για πρόσβαση στο διαδίκτυο ή για επικοινωνία με άλλα άτομα.

Προφορικές εξετάσεις: Οι εξετάσεις που είχαν αρχικά προγραμματιστεί ως γραπτές τελικές εξετάσεις μπορούν να είναι προφορικές. Έτσι αντιμετωπίζεται ο κίνδυνος τεχνικής αστοχίας και διασφαλίζεται ότι η αξιολόγηση και η βαθμολόγηση μπορούν, όπου ενδείκνυται, να προσαρμόζονται στις ατομικές ανάγκες και περιορισμούς των φοιτητών. Η εισαγωγή ευελιξίας στον τρόπο εξέτασης δύναται να προσαρμόσει τις ατομικές ιδιαιτερότητες των φοιτητών. Ωστόσο, οι προφορικές εξετάσεις συχνά απαιτούν σημαντική χρονική επένδυση, γεγονός που δυσχεραίνει τη διαδικασία.

Ποικίλες ομάδες ερωτήσεων: Διαχείριση διαφορετικών σειρών ερωτήσεων. Αυτή η λύση συνεπάγεται το σχεδιασμό και βαθμολόγηση ενός μεγαλύτερου εύρους ερωτήσεων. Μια εναλλακτική λύση είναι η χρήση ίδιων ερωτήσεων για όλους τους φοιτητές αλλά σε τυχαία σειρά. Όταν οι εξετάσεις βασίζονται σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, η σειρά των στοιχείων απόκρισης σε κάθε ερώτηση μπορεί επίσης να τυχαιοποιηθεί. (IESALC, 2020).

Αντικατάσταση εξετάσεων με άλλες μορφές αξιολόγησης: Ποικίλες μορφές αξιολόγησης απαιτούν από τους φοιτητές να δημιουργήσουν ένα πρωτότυπο προϊόν. Τέτοιες μορφές ενθαρρύνουν το ανοιχτό βιβλίο καθώς και τη συνεργατικότητα. Αυτός ο τύπος αξιολόγησης προϋποθέτει ότι όλοι οι φοιτητές θα έχουν πρόσβαση σε τυχόν πόρους κατά τη διάρκεια της εξέτασης. Οι τύποι ερωτήσεων (εφαρμογή έναντι απομνημόνευσης) θα απαιτήσουν προσεκτική εξέταση. Ορισμένες εξετάσεις ανοιχτού βιβλίου περιλαμβάνουν ένα ευέλικτο παράθυρο γραφής εξετάσεων (π.χ. 24 ώρες για να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση). Το ευέλικτο παράθυρο για την ολοκλήρωση της αξιολόγησης μειώνει το άγχος τόσο για τους φοιτητές όσο και για τους διδάσκοντες.

Επιτρέπει στους φοιτητές σε όλες τις ζώνες ώρας, ή σε εκείνους με άλλες συγκεκριμένες ανάγκες, να φιλοξενηθούν στις πλατφόρμες ανοιχτής πρόσβασης (University of Alberta (2021)). Οι μορφές αυτές περιλαμβάνουν :• Γραπτές εργασίες, κριτική ανάλυση, δημοσιεύσεις ιστολογίου. • Διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις μεταξύ φοιτητών μέσω συζητήσεων σε ιστολόγια, wiki ή φόρουμ. • Ερευνητικά έργα για τα οποία οι φοιτητές πρέπει να πραγματοποιήσουν επιτόπια εργασία, να συλλέξουν δεδομένα ή να πραγματοποιήσουν συνεντεύξεις. Αυτή η μορφή αξιολόγησης ολοκληρώνεται συχνά με την παραγωγή ενός γραπτού κειμένου. Πιο συγκεκριμένα: Τα πλεονεκτήματα της χρήσης ασύγχρονων εργασιών για την αξιολόγηση των φοιτητών είναι πολλαπλά. Όπως και με εξετάσεις ανοιχτού βιβλίου, εξαλείφουν de facto πολλά οφέλη της συμπεριφοράς ανέντιμης συμπεριφοράς. Δεν απαγορεύεται η χρήση ποικίλων πόρων ούτε η συνεργασία με ομοτίμους. Δεδομένου ότι οι αναθέσεις έργων είναι ασύγχρονες, οι φοιτητές μπορούν να επιλέξουν τη στιγμή και τις συνθήκες που ταιριάζουν καλύτερα στους δικούς τους ατομικούς περιορισμούς. Και σε αυτήν την περίπτωση μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες τεχνικές για τον περιορισμό του κινδύνου λογοκλοπής όπως η χρήση λογισμικού ανίχνευσης λογοκλοπής, το οποίο εστιάζει σε επίκαιρα ζητήματα ή ερωτήσεις που σχετίζονται άμεσα με το προσωπικό ενδιαφέρον των φοιτητών, επιβάλλοντας τη χρήση ενός ελάχιστου αριθμού πρόσφατων πόρων (OECD, 2020 ; UNESCO GEM, 2020 University of Nevada, 2021; Oregon State University, 2021).

Προτάσεις προς διδάσκοντες

- Χρησιμοποιήστε αξιολογήσεις που υπερβαίνουν την απομνημόνευση και την αναφορά στοιχείων.. Ζητήστε από τους φοιτητές να αναλύουν, να συνθέτουν, και να παρέχουν γραπτή αιτιολόγηση των απαντήσεών τους.
- Εξετάστε το ενδεχόμενο να προσθέσετε διαμορφωτικές αξιολογήσεις για να συμπληρώσετε τις τελικές στο τέλος της περιόδου. Αυτή η προσέγγιση προωθεί πρακτικές ανάκτησης πρότερης γνώσης και οδηγεί στη μάθηση μέσω της επανάληψης και της επισήμανσης των λαθών.
- Εξετάστε το ενδεχόμενο οι φοιτητές να επιτρέπεται να συνεργάζονται με ομοτίμους τους ή να συνεργάζονται σε ομάδες για την επίλυση προβλημάτων.
- Τα πανεπιστήμια που έχουν έναν ρητό κωδικό τιμής συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ακαδημαϊκής τιμιότητας. Συχνά η ύπαρξη ισχυρής δήλωσης στο αναλυτικό πρόγραμμα για την ακαδημαϊκή τιμιότητα μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία κουλτούρας ακαδημαϊκής τιμιότητας.
- Κάντε σαφείς τις προσδοκίες σας και τις ημερομηνίες λήξης των εξετάσεων. Οι φοιτητές με έλλειψη δεξιοτήτων ως προς τη διαχείριση χρόνου το βρίσκουν πιο εύκολο να εργάζονται υπό το πλαίσιο σαφών προσδοκιών και είναι λιγότερο πιθανό να προβούν σε λογοκλοπή.
- Συζητήστε την ακαδημαϊκή ακεραιότητα και την πολιτική σας σχετικά με την εξαπάτηση και τη συνεργασία στο πρόγραμμα σπουδών.
- Χρησιμοποιείτε την τεχνολογία η οποία παρέχει πολλούς τρόπους για την ελαχιστοποίηση της εξαπάτησης.
- Για δοκίμια ή σύντομες απαντήσεις, χρησιμοποιήστε λογισμικό για να εντοπίσετε πιθανή λογοκλοπή.
- Αφήστε ένα χρονικό διάστημα για τους φοιτητές να λάβουν μέρος στις εξετάσεις όταν είναι βολικό για αυτούς. Μειώνοντας το άγχος τους, μειώνεται η πιθανότητα εξαπάτησης.

- Να είστε σαφείς: Δηλώστε την έκταση της επιτρεπόμενης συνεργασίας (ή όχι) και διακρίνετε τις διαφορές ανάμεσα στην εξαπάτηση, λογοκλοπή και συνεργασία. Ενθαρρύνετε τους φοιτητές να μελετούν κριτικά τους ιστότοπους που προσφέρουν υπηρεσίες για να τους βοηθήσουν να μελετήσουν.
- Ενθαρρύνετέ τους να επικοινωνήσουν εάν έχουν απορία σχετικά με την ακαδημαϊκή ακεραιότητα.
- Συζητήστε το θέμα της ακαδημαϊκής ακεραιότητας όπως και την πολιτική σας σχετικά με την εξαπάτηση και τη συνεργασία στο πρόγραμμα σπουδών (Oregon State University, 2021; Higginbotham, 2021; Macquarie University, nd ; World Economic Forum, 2020).

Προτάσεις πολιτικής διευθέτησης

1. Ευθυγράμμιση: Συντονισμός με υπηρεσίες σχετικά με αποφάσεις για την προσαρμογή της αξιολόγησης, της αναγνώρισης και της επικύρωσης της μάθησης σε ανώτατο επίπεδο, ιδιαίτερα όταν σχετίζονται με την εισαγωγή, την πιστοποίηση και την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα και στην αγορά εργασίας.

2. Δημόσια επικοινωνία: Διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, τα σωματεία των φοιτητών με στόχο την ανάπτυξη ενός σχεδίου επικοινωνίας ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των εκπροσώπων τους, των φοιτητών και της κοινωνίας. Η επικοινωνία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις αλλαγές στο τελικό προϊόν που απονέμεται, για τη διασφάλιση της κινητικότητας των εκπαιδευομένων και της αναγνώρισης των πτυχίων τους.

3. Απαραίτητη κρίνεται η πρόσθετη υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς, καθώς και η μείωση του αριθμού των φοιτητών που εξετάζονται κάθε φορά.

4. Επιτόπιες εξετάσεις: Οποιοσδήποτε αποφάσεις σχετικά με τις επιτόπιες εξετάσεις πρέπει να βασίζονται, πρωτίστως, στις οδηγίες οι οποίες παρέχονται από τις εθνικές υγειονομικές αρχές.

5. Διαδικτυακές εξετάσεις: Να πραγματοποιούνται μόνο όταν ζητήματα σχετικά με την ίση πρόσβαση στις ψηφιακές υποδομές, την προστασία προσωπικών δεδομένων καθώς και την ασφάλεια, έχουν διασφαλιστεί (Ryerson University, 2021; UCL, 2021; IB, 2020).

Συμπεράσματα

Πέρα από τους τύπους αξιολόγησης των φοιτητών, η μετάβαση στην ηλεκτρονική παράδοση μαθημάτων και εξετάσεων θέτει υπό αμφισβήτηση το παραδοσιακό μοντέλο αξιολόγησης μέσω τελικών εξετάσεων υψηλού επιπέδου. Η χρήση του διαδικτύου επιτρέπει την εφαρμογή μιας ποικιλίας προσεγγίσεων διδασκαλίας και αφήνει πολύ περισσότερο «ίχνος» από τη διά ζώσης εκπαίδευση. Συνεπώς, δημιουργούνται νέες ευκαιρίες για συνεχή αξιολόγηση των φοιτητών κατά τη διάρκεια των ακαδημαϊκών εξαμήνων μέσω ποικίλων μεθόδων όπως ασύγχρονων συζητήσεων σε φόρουμ, εξαμηνιαίων έργων με ενδιάμεσα χρονικά ορόσημα, χαρτοφυλακίων, αξιολογήσεων από ομοτίμους. Με προσεκτικό σχεδιασμό ώστε να διατηρείται ο κατάλληλος φόρτος εργασίας τόσο για φοιτητές όσο και για τους διδάσκοντες, πολλαπλάσιες ευκαιρίες αξιολόγησης δύνανται να παρουσιαστούν ως μια ισχυρή λύση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με τη μετατόπιση προς την online ψηφιακή εξέταση των φοιτητών (OECD, 2020).

Συχνά η παράδοση τελικών εξετάσεων και αξιολογήσεων σε ένα πλήρως διαδικτυακό περιβάλλον μπορεί να αποβεί αποθαρρυντική εργασία, ειδικά όταν πολλές από τις

αξιολογήσεις δεν είχαν αρχικά σχεδιαστεί για παράδοση σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον και πρέπει σε ταχύτατο χρονικό διάστημα να παραδοθούν χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεθόδους και εργαλεία (University of Alberta, 2021). Καθώς η πανδημία του κοροναϊού συνεχίζεται, γίνεται όλο και περισσότερο σαφές ότι οι αλλαγές στις εκπαιδευτικές διαδικασίες θα αποτελούν πρόκληση που θα συνοδεύει το εκπαιδευτικό μας, τουλάχιστον παρόν. Ο παγκόσμιος τομέας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσαρμόζεται σταδιακά, ενώ εφαρμόζει γρήγορες αλλαγές για να ανταποκριθεί σε όσα επιτάσσουν οι κυβερνητικοί κανονισμοί και συστάσεις. Σε αυτό το πολύπλοκο κλίμα, η ευελιξία και η καινοτομία θα αποτελέσουν κεντρικούς πυλώνες για πολλά πανεπιστημιακά ιδρύματα (QS, 2020).

Οι δομές και η φιλοσοφία μεταξύ των χωρών ποικίλλουν σημαντικά, όσον αφορά στα εκπαιδευτικά συστήματα, στο πλαίσιο εφαρμογής τους και στους πόρους. Παρά την ποικιλομορφία, αναδεικνύεται ως κοινό ζήτημα το πλαίσιο της αβεβαιότητας ως προς την εξέλιξη της πανδημίας, τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους και την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Το ζήτημα αυτό απαιτεί ευρεία διαβούλευση και δημόσια επικοινωνία με σκοπό την αποτελεσματική πολιτική λήψη αποφάσεων. Ένα άλλο κοινό ζήτημα είναι η κρίσιμη σημασία της διασφάλισης δικαιοσύνης στον τομέα της αξιολόγησης των φοιτητών. Προκύπτουν σοβαρά ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας, καθώς οι νέες προσεγγίσεις θα μπορούσαν να μειώσουν το πρότυπο των εξετάσεων υψηλού επιπέδου. Η ερώτηση είναι αν οι σημερινοί φοιτητές θα έχουν το ίδιο επίπεδο ικανοτήτων με αυτό που εκτιμήθηκε τα προηγούμενα χρόνια, το οποίο μπορεί επίσης να φέρει στο προσκήνιο των συζητήσεων το ζήτημα της δικαιοσύνης (UNESCO (2020)).

Η μεταφορά των τελικών εξετάσεων σε μια εικονική μορφή έχει αναμφισβήτητα εγείρει τα πιο κρίσιμα ζητήματα ακαδημαϊκής ακεραιότητας μεταξύ καθηγητών, φοιτητών και κοινωνίας. Από τη μία πλευρά, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα είχαν ελάχιστη εμπειρία στην προετοιμασία για online εξετάσεις. Η μέθοδος του ανοιχτού βιβλίου και η έλλειψη παρακολούθησης των φοιτητών άνοιξαν το δρόμο σε μεγαλύτερα ποσοστά ακαδημαϊκής εξαπάτησης, από τα συνηθισμένα. Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές, ειδικά εκείνοι με περιορισμένη πρόσβαση στο διαδίκτυο, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στις διαδικτυακές αξιολογήσεις (The Conversation (2021)).

Η Ευρώπη είναι η περιοχή με το υψηλότερο ποσοστό ΑΕΙ που σχεδιάζει να πραγματοποιήσει εξετάσεις για το εξάμηνο - το 80% αυτών. Μόνο στο 8% των ευρωπαϊκών ΑΕΙ οι εξετάσεις είτε αναβάλλονται είτε βρίσκονται σε αναμονή. Η κατάσταση είναι εντελώς διαφορετική στην Αφρική, όπου μόνο το 32% των ΑΕΙ σχεδιάζουν να συνεχίσουν τις εξετάσεις. Η Ασία και η Αμερική βρίσκονται σε μια κατάσταση μεταξύ αυτών των δύο άκρων, αλλά προσεγγίζουν την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική φιλοσοφία. Στην Αμερική, το 69% σχεδιάζει να πραγματοποιήσει εξετάσεις. Μεταξύ αυτών, το 51% σχεδιάζει να το κάνει μέσω νέων μεθόδων ενώ μόνο στο 8% των αμερικανικών ΑΕΙ, οι εξετάσεις αναβάλλονται ή βρίσκονται σε αναμονή. Σχεδόν σε όλα τα ΑΕΙ στην Ασία και τον Ειρηνικό (98%) συζητούνται στρατηγικές για την αντιμετώπιση θεμάτων σχετικά με τις τελικές εξετάσεις. Το ποσοστό των ΑΕΙ που συζητούν στρατηγικές είναι πολύ υψηλό (στις Αμερικής 92% και στην Ευρώπη ,94%, λίγο λιγότερο στην Αφρική ,73%)(IAU, 2020).

Σίγουρα τίθενται ενδιαφέροντα ερωτήματα. Ενώ τα άμεσα οφέλη των ψηφιακών εξετάσεων παρουσιάζονται ελκυστικά, γιατί δεν τις έχουν αγκαλιάσει περισσότερα πανεπιστήμια με τη συμμετοχή τους σε διαδικτυακές εξετάσεις; Το εγχείρημα μπορεί να απαιτεί τη συμβολή πολλών ενδιαφερομένων, αλλά τα αποτελέσματα διαφαίνεται

πως αξίζουν την προσπάθεια και την επένδυση, τη στιγμή μάλιστα που τα ανώτατα ακαδημαϊκά ιδρύματα εξοικονομούν χρόνο και χρήμα (The Conversation, 2021).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Chalmers, (2021). Examinations student portal <https://student.portal.chalmers.se/en/chalmersstudies/Examinations/Pages/default.aspx>
- Elsalem,L.,Al Azzam Ahmad, N.,Obeidat, A.,Khalid, A., & Kheirallah,A (2020) Stress and behavioral changes with remote E-exams during the Covid-19 pandemic: A cross-sectional study among undergraduates of medical sciences Annals of Medicine and Surgery 60 pp271-279<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2049080120304131?token=D63728593A7408CBEDB14787527D7585FDB46E0321D86CD5213A8400612B904DE27DD2DAA268387FDED807B6DBBE91C2&originRegion=eu-west-1&originCreation=20210503132803>
- Eklavya, (2021). How to manage academic exams during Covid-19 or Coronavirus outbreak <https://onlineexamhelp eklavya.in/manage-academic-exams-during-covid-19-coronavirus-outbreak/>
- Higginbotham, Δ. (2021). How universities are changing in the wake of COVID-19<https://www.prospects.ac.uk/applying-for-university/university-life/how-universities-are-changing-in-the-wake-of-covid-19>
- INEE,(2010). Guidance Notes on Teaching and Learning <https://inee.org/resources/inee-guidance-notes-teachingand-learning>
- IAU, (2020). The impact of COVID-19 on higher education around the world, IAU Global Survey Report The International Association of Universities, May 2020 ISBN: 978-92-9002-2121. https://www.iauiau.net/IMG/pdf/iau_covid19_and_he_survey_report_final_may_2020.pdf
- IB, (2020). IB statement on May 2020 DP and CP examinations <https://www.ibo.org/news/news-about-the-ib/covid-19-coronavirus-updates>
- IESALC, (2020) COVID-19 and higher education: Today and tomorrow Impact analysis, policy responses and recommendations Retrieved 2/6/2020 from http://www.guninetwork.org/files/covid-19_en_090420.pdf
- James, F. (2020).The Challenges and Advantages of Conducting Exams During the COVID-19 Crisis <https://www.qs.com/the-challenges-and-advantages-of-conducting-exams-during-the-covid-19-crisis/>
- Macquarie University, (n.d). Grading system Understanding the SC Grade <https://students.mq.edu.au/study/assessment-exams/academic-transcripts/grading-system>
- OECD, (2020). Remote online exams in higher education during the COVID-19 crisis <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/f53e2177-en.pdf?expires=1620055216&id=id&acname=guest&checksum=518EF6A7276A8818DDCA DBA5CFEE0E347>
- OECD, (2020). Supporting the continuation of teaching and learning during the COVID-19 Pandemic Annotated resources for online learning Retrieved 12/5/2020 from <http://www.oecd.org/education/Supporting-the-continuation-of-teaching-and-learning-during-the-COVID-19-pandemic.pdf>
- OFQUAL, (2021). Proposed changes to the assessment of GCSEs, AS and A levels in 2021https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/906101/Summer_2021_Consultation_Analysis_310720.pdf
- Oregon State University, (2021). Academic Honesty in Remote Instruction Challenges & Solutions <https://www.dropbox.com/s/k86h1qe52ep2iyv/Academic%20Honesty%20in%20Remote%20Instruction.v2.pdf?dl=0>
- Oxford University, (n.d). <https://www.ox.ac.uk/coronavirus/students>
- QS, (2020). THE CORONAVIRUS CRISIS AND THE FUTURE OF HIGHER EDUCATION <https://info.qs.com/rs/335-VIN-535/images/the-coronavirus-crisis-and-the-future-of-higher-education.pdf>
- Ryerson University, (2021). Ryerson Covid-19 Information and Updates <https://www.ryerson.ca/covid-19/students/classes-exams-research/>
- Study International Staff, (2020). These universities have proven that online exams can work <https://www.studyinternational.com/news/online-exams-during-covid19/>
- The Conversation, (2021). How the COVID-19 pandemic may have changed university teaching and testing for good <https://theconversation.com/how-the-covid-19-pandemic-may-have-changed-university-teaching-and-testing-for-good-158342>

- The World Bank, (2020). High-stakes school exams during COVID-19 (Coronavirus): What is the best approach? <https://blogs.worldbank.org/education/high-stakes-school-exams-during-covid-19-coronavirus-what-bestapproach>
- The World University Rankings, (n.d.). The future of digital assessment: Covid-19, short courses and beyond <https://www.timeshighereducation.com/hub/inspera/p/future-digital-assessment-covid-19-short-courses-and-beyond>
- The University of Sheffield, (2021).Academic programs and student engagement Alternative Assessment to Exams <https://www.sheffield.ac.uk/apse/digital/coronavirus/alternativeassessment>
- UCL, (2021). COVID mitigation for 2020-21 assessments <https://www.ucl.ac.uk/students/exams-and-assessments/covid-mitigation-2020-21-assessments#safety-1>
- UNESCO GEM., (2020). Could coronavirus shape the way assessments work forever? <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/20/could-coronavirus-shape-the-way-assessments-workforever/>
- UNESCO, (2020). Covid-19 Education Response Education Sector Issue Note 4,3 Managing high-stakes assessments and exams during crisis Assessments and exams <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373387>
- University of Alberta, (2021). COVID-19 Information for the U of A Community <https://www.ualberta.ca/covid-19/instructors/teaching-during-times-of-disruption/exams-and-assessments/index.html>
- University of Cambridge, (2021). Assessment 2020-21 <https://www.cam.ac.uk/coronavirus/students/all-students/assessment-2020-21>
- University of Nevada, (2021). Best practices for online assessment <https://www.unr.edu/tlt/instructional-design/assessment>
- University of York, (2021). Guidance for online exams <https://coronavirus.york.ac.uk/for-students/guidance-for-online-exams>
- Vienna University of Economics and Business, (n.d).Regulations on the Conduct of Courses and Exams During the COVID-19 Period https://www.wu.ac.at/fileadmin/wu/h/students/Student_Engagement_and_Counselling/Online.Exam/Regulations_Courses_Exams_COVID-19.pdf
- World Economic Forum, (2020). The COVID-19 pandemic has changed education forever This is how Retrieved 3/5/2020 from <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/>

«Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», στο πλαίσιο της Πράξης «Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας» (MIS-5000432), που υλοποιεί το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ)

